

Internasjonale utviklingstrekk og konsekvenser for norsk økonomi

Karen Helene Ulltveit-Moe

Universitetet i Oslo

Fagseminar – Perspektivmeldingen 2024

Internasjonale utviklingstrekk

Perspektivmeldingen 2020-2021

- Handel og samarbeid under press
- Nye utfordringer i den digitaliserte økonomien
- Langsiktig vekst i verdensøkonomien
- Naturgitte rammebetingelser forverres
- Migrasjonspresset vil tilta

Hva er nytt?

Overskriftene de samme men større og flere utfordringer

- Handel og samarbeid – ytterlige utfordrende
  - Russisk invasjon av Ukraina: Sanksjoner, flyktninger
  - Kina – USA: forsterkede spenninger med President Biden
  - Pandemien har gitt den aktive stat en renessanse: 70-talls næringspolitikk i grønn drakt koblet med handelspolitikk
- Nye utfordringer i den digitaliserte økonomien
  - AI, personvern mm
- Naturgitte rammebetingelser forverres
  - Klimaendringene er her nå
- Migrasjonspresset vil tilta
  - Krig & klimaendringer
- Økte geopolitiske spenninger – slutten på Pax Americana

Naturgitte rammebetingelser forverres

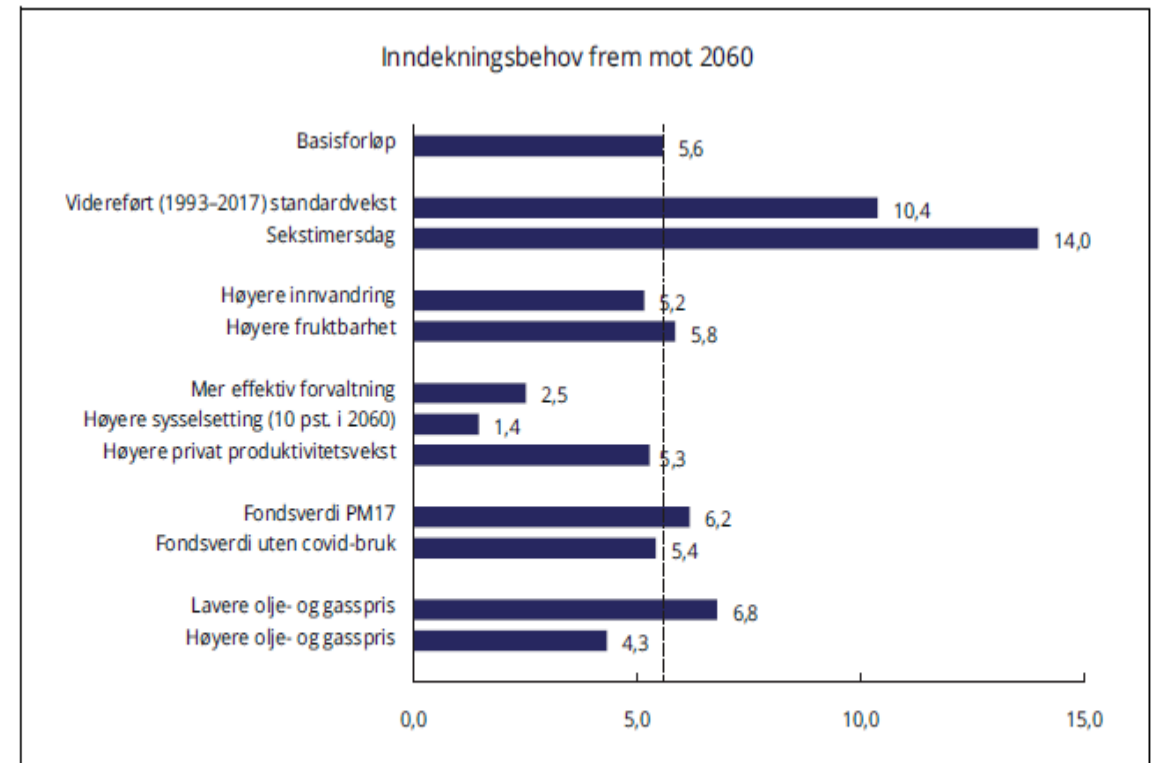
- Klimaendringene er her nå

- USA 2023: vær – og klimakatastrofer med skader på \$ 57 mrd
- Ekstremværet «Hans» > kr 4 mrd
- SINTEF/Norconsult: Vann- og avløp investeringsbehov frem til 2040: kr 332 mrd

- Stresstesting av nasjonalformuen og offentlige finanser for klimarisiko

- Har hatt fokus på olje- og gasspriser
- Kostnadene ved preventive tiltak og skadehåndtering lite kvantitativt fokus
- Perspektivmeldingen 2021: 200 mill på bygging av fysiske sikringstiltak (NVE)
- Potensielle konsekvenser for norsk økonomi og statsfinanser

- Krever et alternativt scenario(?)

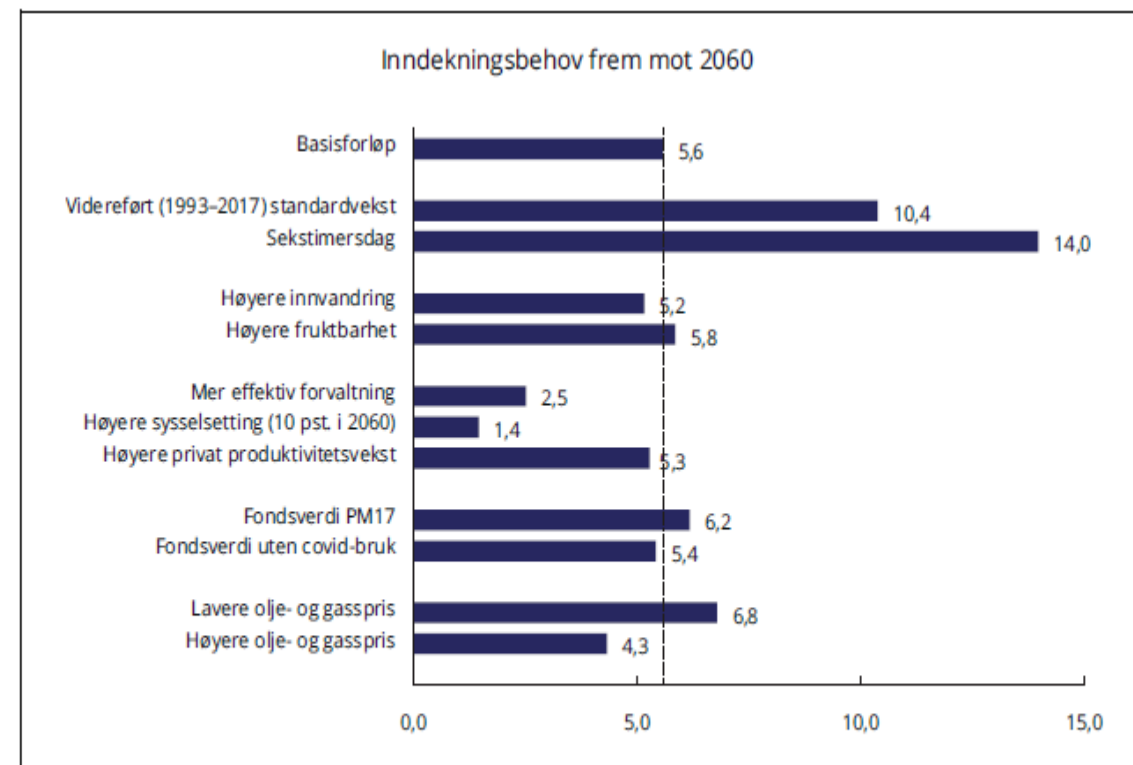

Figur 7.14 Inndekningsbehov frem mot 2060. Basisforløp og alternative scenarier. Andeler av fastlands-BNP. Prosent

Kilde: Finansdepartementet.

Økte geopolitiske spenninger – slutten på Pax Americana

- Forsvarskommisjonen:
  - «Vi står i en ny sikkerhetspolitisk situasjon. Europa må ta langt større ansvar for egen sikkerhet»
  - Forsvarsbudsjettet bør løftes med 30 milliarder kroner over gjeldende budsjettbane.
  - Ytterligere 40 milliarder kroner per år i ekstrabevilgninger i en tiårsperiode.
  - En permanent budsjettøkning med 10 milliarder kroner i perioden etter ekstrabevilgning
- Budsjettforslaget for 2023: 75,8 mrd til forsvar + 2 mrd i revidert
- Til sammenlikning:
  - Formuesskatt proveny 15,2 mrd I 2022
  - Utbytteskatt proveny 32 mrd
- Krever et alternativt scenario(?)

Figur 7.14 Inndekningsbehov frem mot 2060. Basisforløp og alternative scenarier. Andeler av fastlands-BNP. Prosent

Kilde: Finansdepartementet.

Økt migrasjonspress: flyktningene kommer

- Krig:
  - Over 40 000 ukrainske flyktninger bosatt i norske kommuner siden den russiske angrepskrigen startet
  - Men sannsynligvis bare en begynnelse...
- Klimaendringer:
  - FNs høykommissær for flyktninger: 21,5 mill årlig tvunget til å forlate sitt bosted pga klimarelaterte hendelser (2008-2016)
  - Institute for Economics and Peace: 1,2 milliarder vil innen 2050 måtte flytte pga klimaendringer
  - Syria – dominoeffekten som venter oss:
    - 800 000 mistet inntekt og 85% av buskapen død
    - Krig
    - 5-6 millioner flyktninger

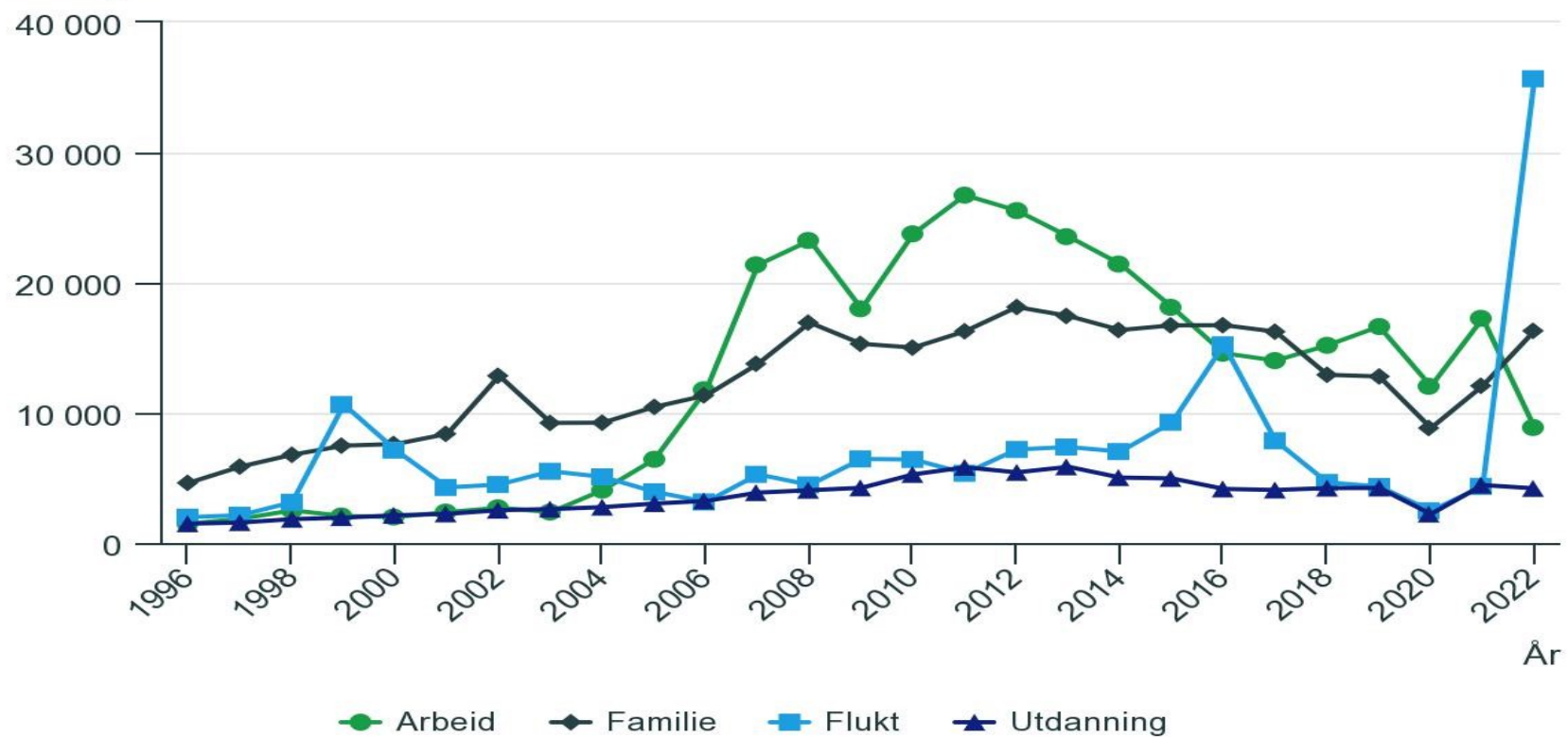

Foto: Kevin Buckert / Unsplash

Økt migrasjonspress: innvandringen endrer karakter

Innvandringer etter innvandringsgrunn¹

Innvandringer

Kilde: SSB

Økt migrasjonspress: konsekvenser for norsk økonomi

- Sum netto overføringer pr kvinne >25 år (Perspektivmeldingen 2021)
  - Ikke-innvandrer: 8,8 mill
  - Innvandrer kvinne landgruppe 1: 5,2 mill
  - Innvandrer kvinne landgruppe 3: 14,5 mill
- Endret innvandringsstruktur og volum
  - økt press på offentlige finanser
- Perspektivmeldingen 2021: Scenario med høyere innvandring gir lavere inndekningsbehov
  - Endret fortegn i perspektivmeldingen 2024?

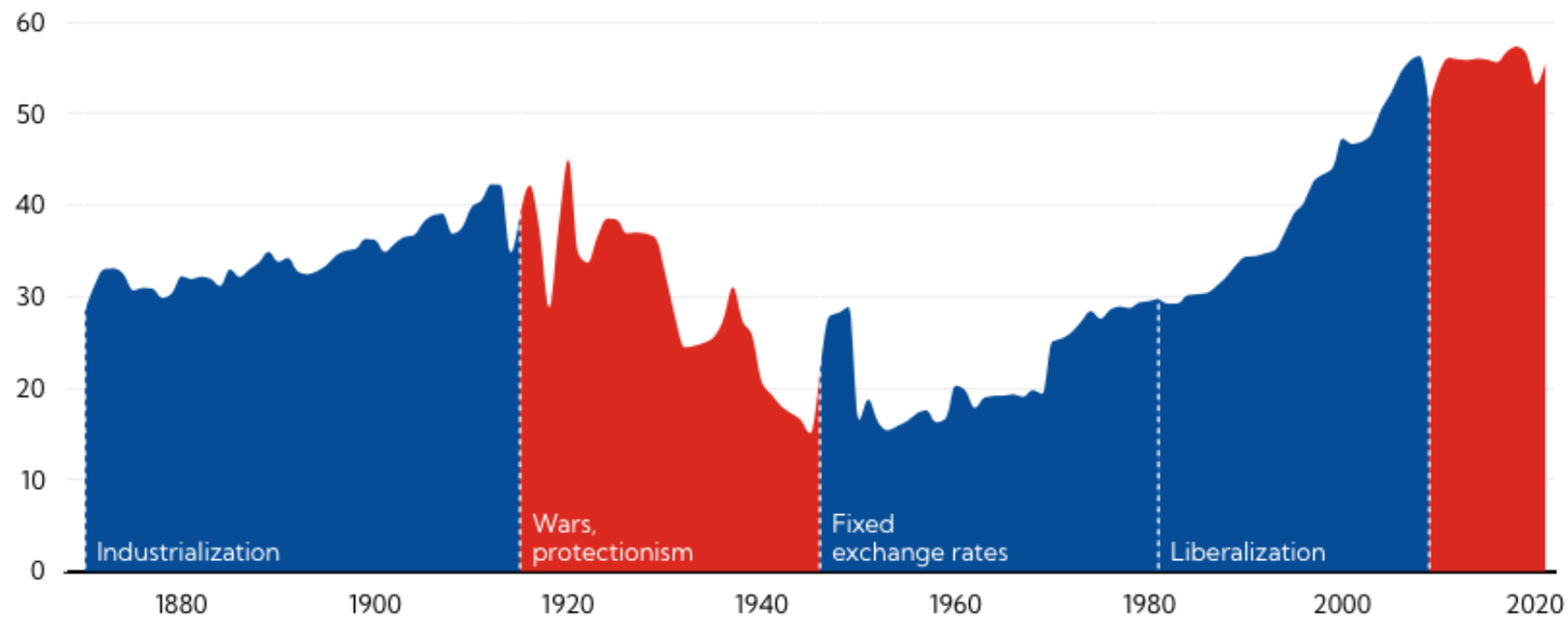

Deglobalisering

Eras of globalization

Trade openness slowed following the global financial crisis.
(sum of exports and imports as a percent of GDP)

Deglobalisering

Foreign direct investment sharply declined after the global financial crisis.

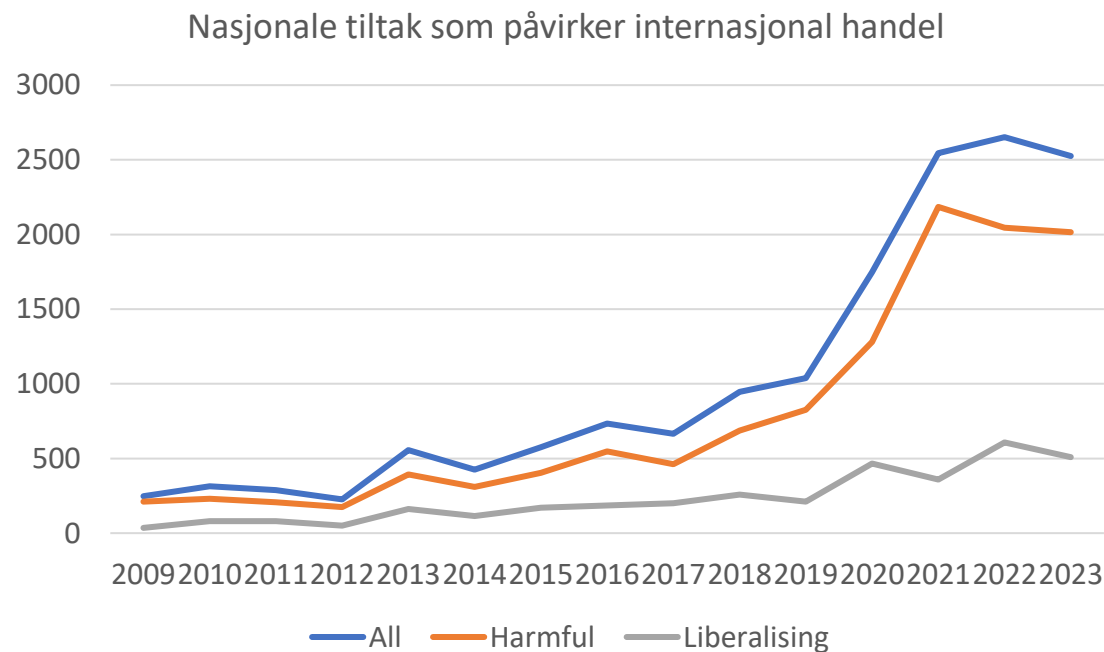

Recent years have seen increasing geopolitical risk and companies' interest in reshoring and friend-shoring.

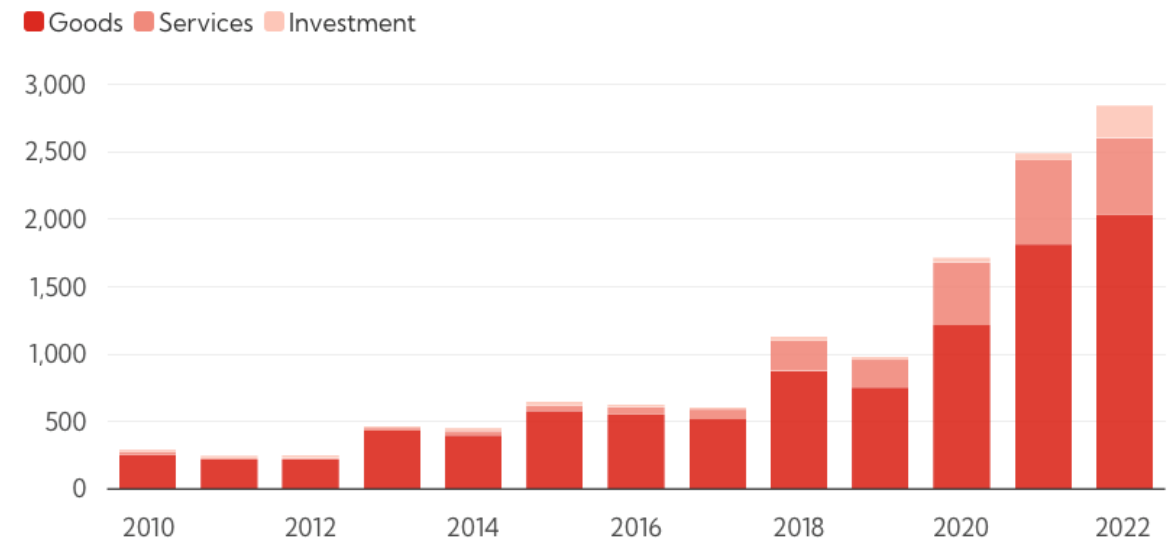
Kilde: IMF World Economic Outlook 2023

Handels- og investeringshemmende tiltak på stadig fremmarsj

Kilde: Global Trade Alert ([Global Trade Alert](#)).
Justerte tall for å ta høyde for forsinket rapportering.

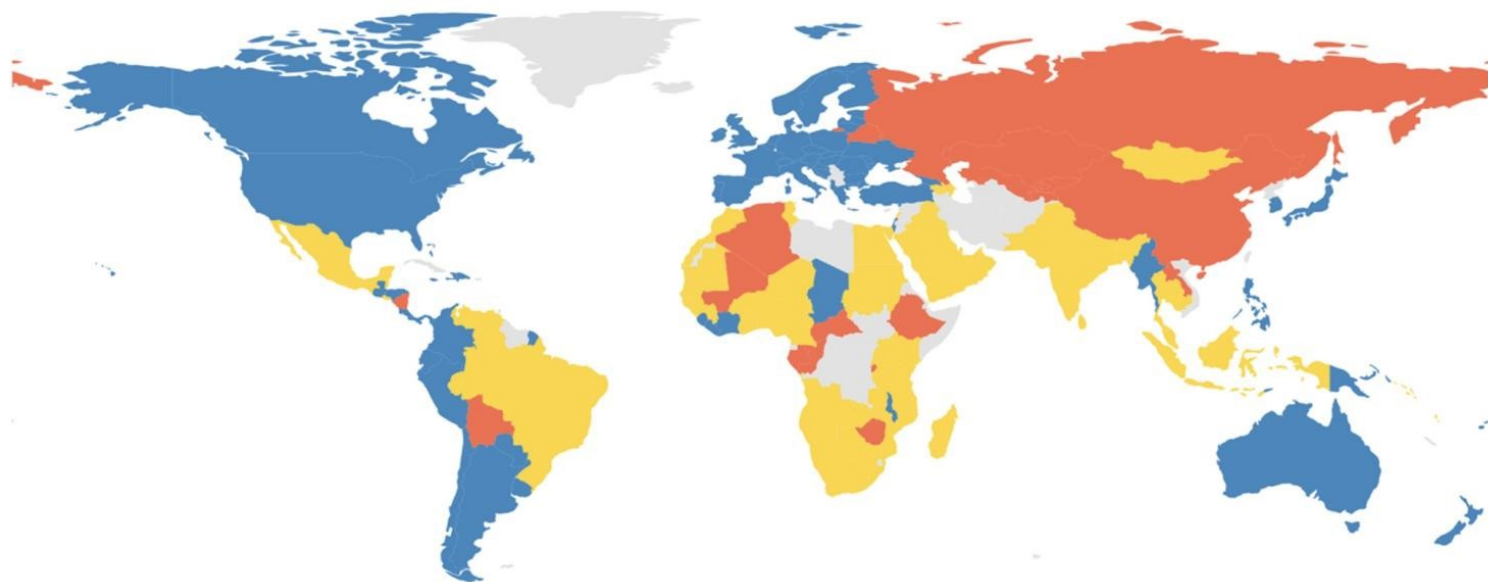
Number of trade restrictions imposed annually worldwide

Kilde: Global Trade Alert ([Global Trade Alert](#)) og IMF

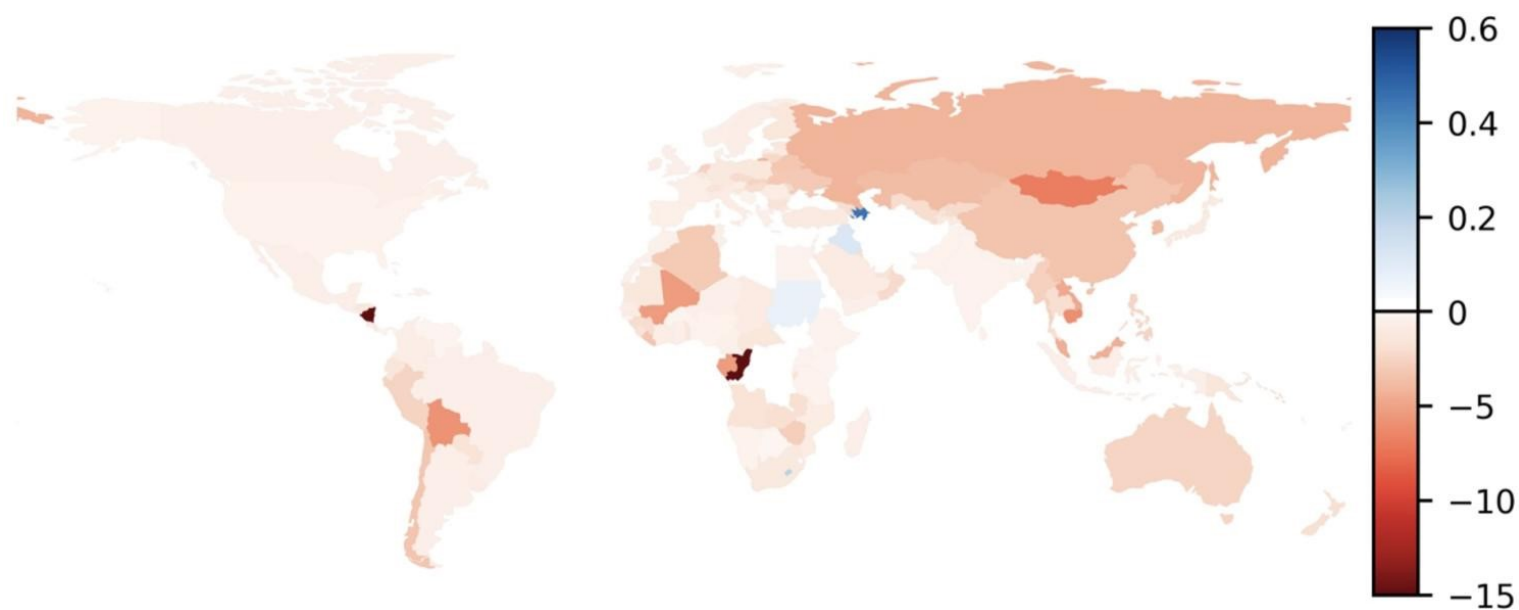

En verden delt i handelsblokker?

Note: Handelsblokker definert basert på stemmegivning i FN 7.4.2022 knyttet til suspensering av Russland fra FNs menneskerettighetsråd (yes, no, abstained/did not vote), Kilde: Campos et al (2023)

Handelsblokker - velferdstap

Figuren viser endring i velferd (målt som årlig per capita konsum/ reallønn) dersom verden deler seg i handelsblokker og den østlige blokken forlater WTO.

Konsekvenser av en mer fragmentert verdenshandel

- Campos et al (2023): Fragmentert – 3 blokker
  - Vestlig blokk
    - +0,9% handel med vestlig blokk
    - 33,4% handel med østlig blokk
    - +2,3% handel med nøytral blokk
    - 0,5% velferd
  - Østlig blokk
    - 22,2% handel med vestlig blokk
    - +4,6% handel med østlig blokk
    - 1,9% handel med nøytral blokk
    - 2,3% velferd
  - Norge
    - +0,6% handel med vestlig blokk
    - 25,8% handel med østlig blokk
    - +0,4% handel med nøytral blokk
    - 0,3% velferd

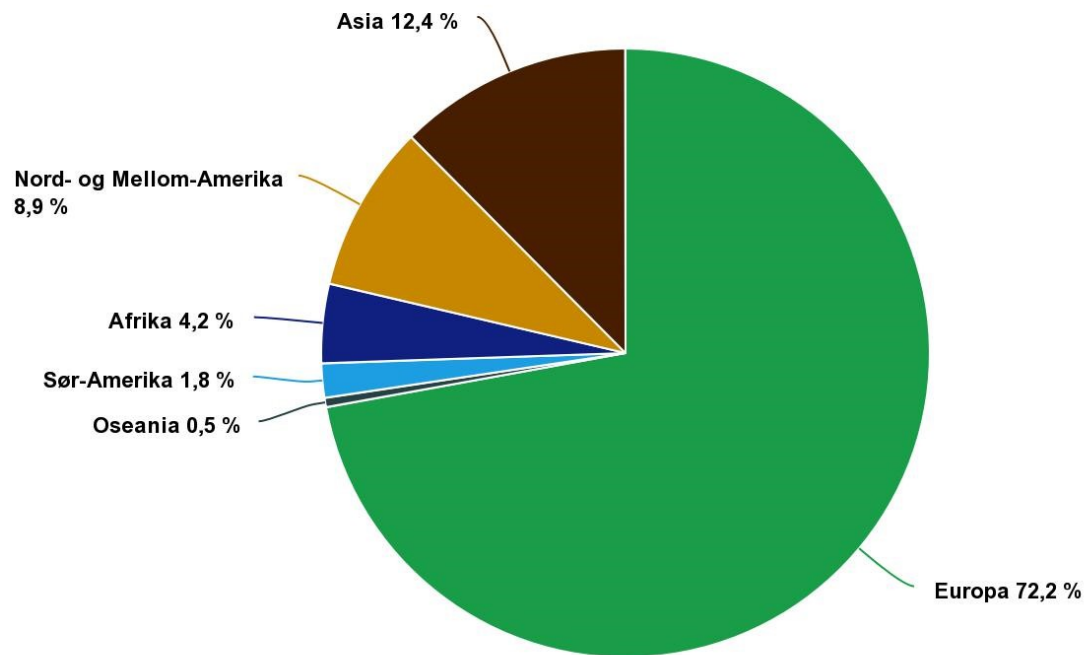

Konsekvenser av en mer fragmentert verdenshandel

- Campos et al (2023): Fragmentert tre blokker og WTO exit av Østlig blokk
  - Vestlig blokk
    - +2,5% handel med vestlig blokk
    - 57,5% handel med østlig blokk
    - +3,1% handel med nøytral blokk
    - 0,8% velferd
  - Østlig blokk
    - 42,8% handel med vestlig blokk
    - +12% handel med østlig blokk
    - 25,3% handel med nøytral blokk
    - 3,4% velferd
  - Norge
    - +2,2% handel med vestlig blokk
    - 45,9% handel med østlig blokk
    - +1,8% handel med nøytral blokk
    - 0,6% velferd

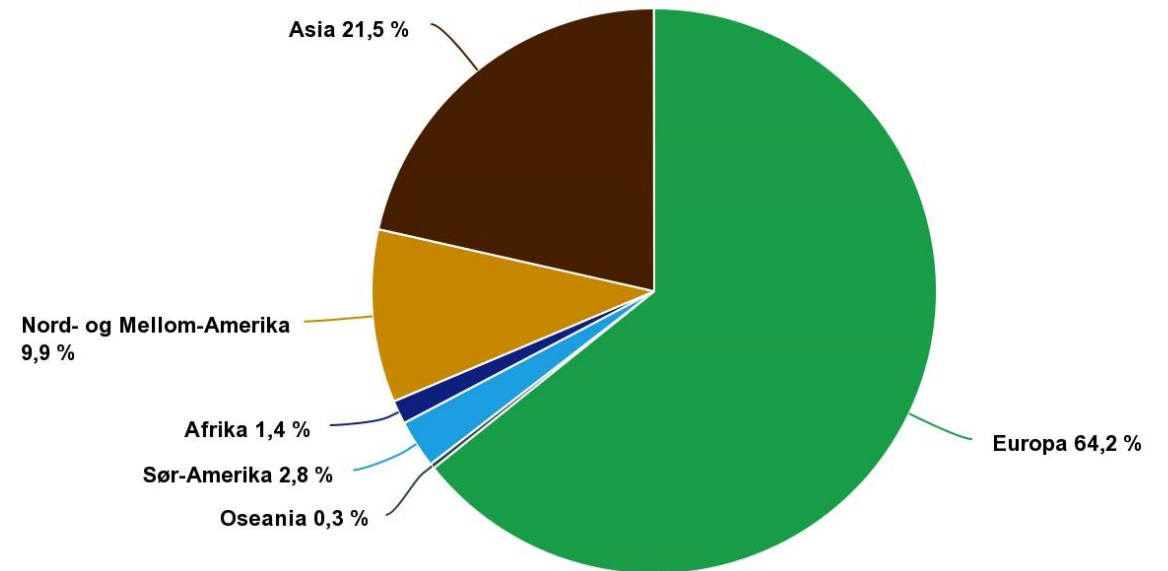
Relativt små konsekvenser av mer fragmentert verdenshandel speiler Norges handelsmønster

Figur 2. Fastlandseksport av varer til ulike verdensdeler. Milliarder kroner. 2022

Kilde: Utenrikshandel med varer, Statistisk sentralbyrå.

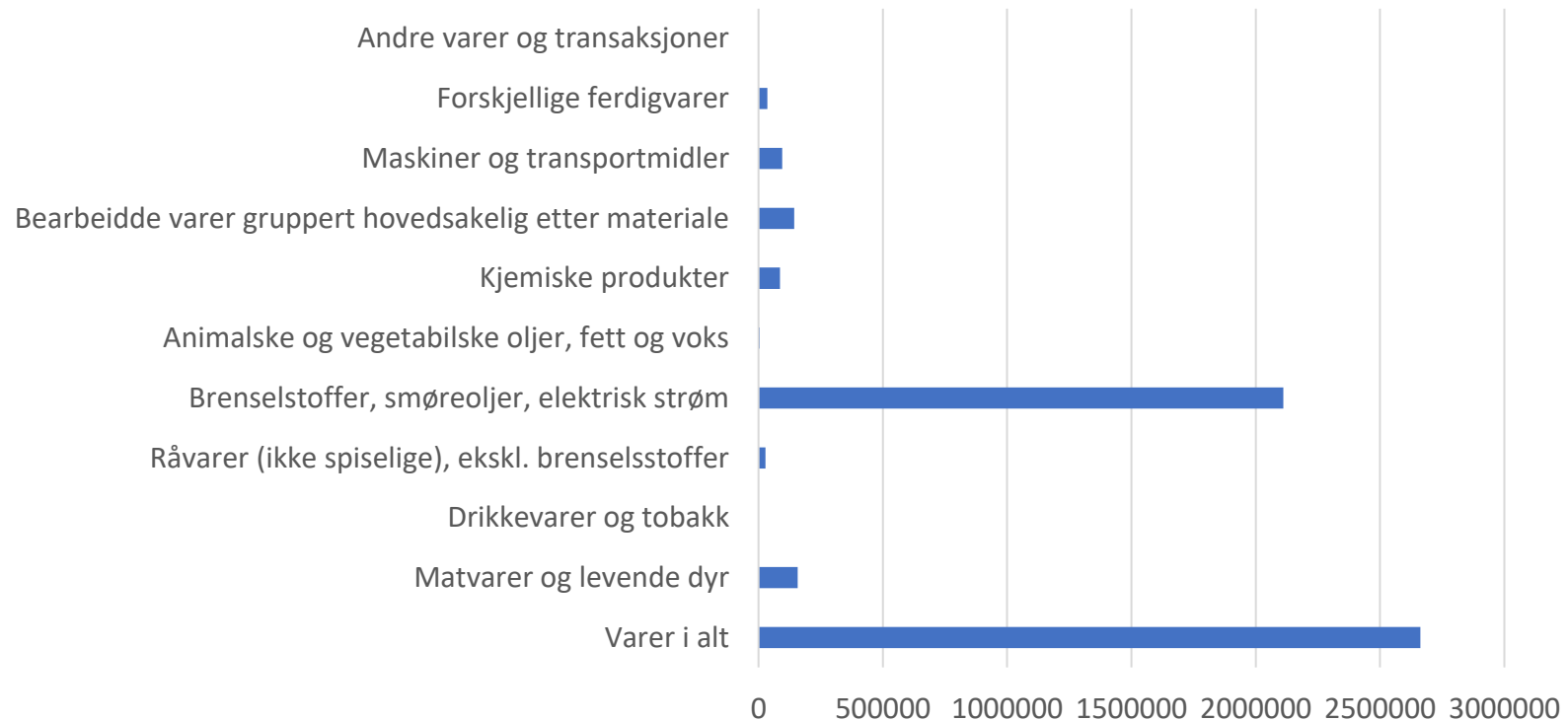
Figur 1. Import av varer fra ulike verdensdeler. Milliarder kroner. 2022

Kilde: Utenrikshandel med varer, Statistisk sentralbyrå.

Relativt små konsekvenser av mer fragmentert verdenshandel speiler Norges handelsmønster

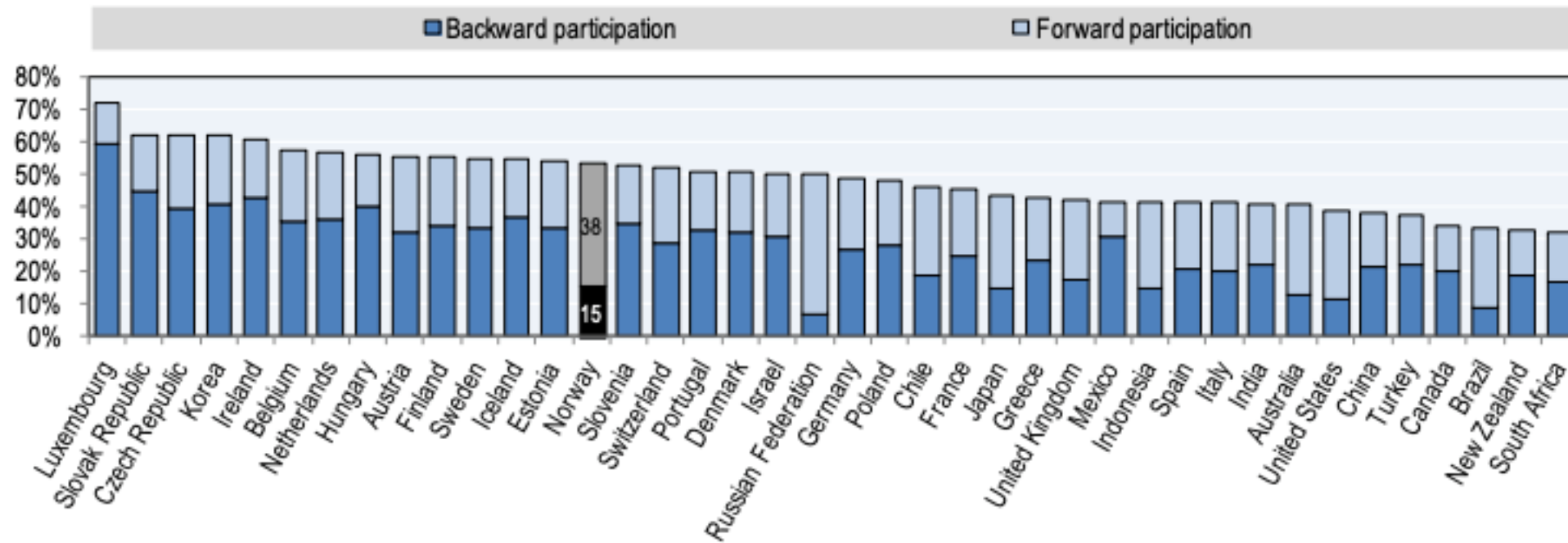
Utenrikshandel med varer 2022: Eksport (Mill NOK)

Kilde: SSB

Og speiler at Norges utenrikshandel er relativt mindre integrert i globale verdikjeder

Kilde: OECD GVCs Norway og OECD-WTO Trade in Value-added database

MEN: Fragmentert verdenshandel - statistiske analyser utilstrekkelig

- Campos et als analyse indikerer relativt små effekter av en fragmentert verdenshandel for vesten og Norge
- Omstillingskostnader knyttet til endret handels- og produksjonsmønster - ignoreres
- Dårligere utnyttelse av komparative fortrinn gir mindre effektiv ressursallokering og dermed lavere velferd – utilstrekkelig modellert
- Kun en statisk analyse
- Tap av dynamiske gevinster ved handel som er vanskelig å estimere ignoreres
  - Kunnskapsoverføringer
  - Konkurransen
  - Innovasjon
- Særlig viktig fra et norsk perspektiv: alle analyser tar utgangspunktet i dagens handelsmønster som vi regner med at vil endre seg betydelig.

Regionale blokker og handelshindre – fremtidige konsekvenser for norsk økonomi

- På kort sikt begrenset: over 50 prosent av eksportinntektene kommer fortsatt fra olje og gass
- Med en eksport dominert av olje og gass har EØS-avtalen vært tilstrekkelig
- Men: Omstilling bort fra redusert olje- og gass sektor gir oss en mer tradisjonell næringsstruktur og øker behovet for handelspolitisk rammeverk
  - Handelshindre: så langt først og fremst kjent fra sjømatnæringen
  - Fisk utenfor EØS-avtalen: konsekvensen er mange ganger høyere tollsatser for bearbeidet fisk → hindrer oppbygging av en større bearbeidingsindustri

Mener regjeringa må ta grep for at norsk sjømat skal kunne være konkurransedyktig

Næringa mener Norge går glipp av titusenvise av arbeidsplasser på grunn av høye tollbarrierer inn til EU og andre viktige markeder for bearbeidet norsk sjømat.

Sara Lovise Ro
Journalist
Idun Aalbu Ras
Journalist
Remi Sagen
Fotograf

Vi rapporterer fra
Publisert 28. mai

Artikkelen er mer
åttio år gamm

EU er det viktigste markedet for norsk sjømat. Hos Brødrene Sperre mener de at det også burde være det viktigste markedet for bearbeidet norsk sjømat.

FOTO: PER-IVAR KVALSVIK / NRK

Regionale blokker og handelshindre – fremtidige konsekvenser for norsk økonomi

- Markedsadgang for batterier en forsmak:
  - Pan Euro Mediterranean kumulasjon var (er) ukjent frem til Brexit ble en realitet og batterifabrikker ble drømmen
  - PEM-avtalen tillater innsatsvarer fra alle EU/EØS/ Balkan og Nord-Afrika mens tollfrihet til EU opprettholdes.
  - Avtalepartner i PEM er EU. UK derfor ute av PEM.
- Manglende markedsadgang vil ha konsekvenser for
  - Eksport
  - Sysselsetting, Verdiskaping, skatteinntekter
  - Krever et eget scenario knyttet til inndekningsbehov
- Smitteeffekter? Hvordan velger Norge å møte andre lands aktivistiske og grønne næringspolitikk?
  - Avgjørende for ressursallokering, produktivitet, verdiskaping, skatt
  - Avgjørende for handelspolitisk respons og internasjonalt samarbeid → følgeeffekter for markedsadgang og norsk økonomi

Brussels urges UK to join trade pact to ease risk of post-Brexit car tariffs

Trade experts warn British membership of Pan-Euro-Mediterranean convention is not 'immediate fix'

Electric vehicles shipped between the UK and the EU will need to have at least 45% of their parts sourced from within the two regions © Ben Stansall/AFP/Getty Images

Takk for oppmerksomheten